

# TINTA CONTRA **HITLER**

**Mario Armengol** CARICATURISTA  
A LA SEGONA GUERRA MUNDIAL

MUSEU  
NACIONAL  
D'ART DE  
CATALUNYA

Parc de Montjuïc  
Barcelona  
[www.museunacional.cat](http://www.museunacional.cat)

Amb la col·laboració de

 Diputació  
de València | Cultura |  MuVIM  
2013-2016 Un museu diferent

DOSSIER  
DE PREMSA

**Organitza i produeix**

Museu Nacional d'Art de Catalunya  
amb la col·laboració de MuVIM, València

**Comissaris**

Plàcid Garcia-Planas i Arnau Gonzàlez i Vilalta

**Dates**

Del 7 d'octubre de 2025 a l'11 de gener de 2026

**Espai**

Sala Temporal 1



# TINTA CONTRA HITLER

**Mario Armengol**

**CARICATURISTA  
A LA SEGONA GUERRA MUNDIAL**



L'exposició *Tinta contra Hitler* és la presentació a Barcelona d'un artista pràcticament desconegut que va treballar massivament per a la propaganda britànica i dels Aliats durant la Segona Guerra Mundial. Del 1941 al 1945, el català Mario Armengol Torrella (Sant Joan de les Abadesses, 1909 - Nottingham, 1995) va dibuixar uns dos mil *cartoons* o caricatures al servei del Ministeri d'Informació britànic, contra el Tercer Reich nazi i l'Eix. Aquestes peces destinades a ser publicades en diaris i revistes, tant britàniques com aliades o dels diferents països neutrals, acabarien a les mans de lectors de mig món, de Nova Zelanda a Haití passant per Xile.

1

L'exposició presenta una selecció dels originals conservats per l'autor i la família que, juntament amb algunes de les publicacions on apareixien molts d'aquells *cartoons*, per exemple, les de les comunitats belga o francesa exiliades a Londres, esdevé un dels majors fons sobre il·lustració de sàtira política del conflicte més terrible de la història a escala europea i mundial.

El conjunt és un espectacular fresc de la Segona Guerra Mundial, fins ara sorprenentment desconegut ja que les il·lustracions d'Armengol es troben al costat de les dels majors i més influents dibuixants i *cartoonists* britànics, com David Low, Giles o Illingworth. En elles es poden veure caricaturitzats quasi tots els fronts de guerra i les figures més destacades d'aquell combat brutal.

Mario Armengol beu de la intensa tradició de dibuixants i publicacions satíriques catalanes de la darreria del s. XIX i primeres dècades del XX, tradició que cristal·litza en una obra d'una gran qualitat artística, versàtil i moderna, que supera l'estil de l'època i apunta cap al còmic actual. Així, aquesta exposició ens interpel·la sobre els límits de l'humor en contextos dramàtics i brutals, de la mateixa manera que ens interroga sobre les lectures actuals del nazisme.

# TEXTOS DE SALA

## Introducció

2

L'exposició planteja el descobriment d'una gran sàtira que ens interpel·la sobre l'autoritarisme, el dolor i els límits de l'humor i l'art en temps convulsos. Pràcticament desconegut, Mario Armengol Torrella (Sant Joan de les Abadesses, 1909 – Nottingham, 1995) va ser l'artista català i espanyol que va treballar més intensament per a la propaganda Aliada a la Segona Guerra Mundial. Fill d'industrials tèxtils terrassencs, la seva història va ser la del clàssic literari català, *L'auca del senyor Esteve*: ell volia ser artista i no fabricant. Republicà desencantat, en plena Guerra Civil espanyola s'allistà a la Legió estrangera francesa. Va lluitar contra els nazis a Noruega i va acabar, el 1941, a Gran Bretanya contractat pel Ministeri d'Informació del govern de Churchill, erigit en un dels caricaturistes més destacats del pitjor conflicte mai viscut, tot i que ni abans ni després exercís de ninotaire.

Fins 1945 va dibuixar uns dos mil *cartoons* contra Hitler i els seus aliats, publicats a diaris de tot el món, de Nova Zelanda a Xile passant per Haití. Un fresc on apareixen tots els fronts i els protagonistes, amb un humor que els britànics reconeixien com a «esmolat, amarg i càustic, típicament català», amb una versatilitat d'estil que apuntava cap al còmic actual.

# 1 Abans de la tinta: *De Vic a Narvik*

Abans de combatre el nazisme amb tinta i humor, Armengol ho va fer amb el fusell. Allistat a la Legió estrangera francesa el novembre de 1938 a París, el van destinar primer al Sàhara i, en esclatar la guerra, va lluitar als fiords noruecs de Narvik, al costat de soldats francesos, britànics, polonesos, catalans i espanyols republicans, intentant frenar l'expansió alemanya cap a l'Àrtic. Ho va dibuixar en caricatures al Regne Unit, tot just arribat de les batalles de Noruega de 1940 i de la retirada Aliada de França.

3

## 2 El bigoti

El bigoti de Hitler va resumir la pitjor foscor del segle xx. Vist de lluny pot semblar, fins i tot, còmic, com el va retratar Charles Chaplin al film *El gran dictador*, però de prop es palpa la violència que desprèn. Riure-se'n era burlar-se del seu poder total. És l'encàrrec del Govern de Churchill a Armengol: desfer amb tinta la força del mite. I serà convertint el tirà en caricatura com el dibuixant va arribar al nivell més alt en allò que el jove Hitler va suspendre: en l'art.

El bigoti de Hitler, que tants homes van imitar a Alemanya i arreu d'Europa, va ser la diana més preuada del seu llapis: calia deixar-lo per terra, arrossegat, derrotat, tot perdent la capacitat de fer por i crear fascinació.



## 3 Contra l'esvàstica

Quantes fosses, sota la seva ombra, es van omplir de cadàvers? Quants països van ser conquerits amb aquella bandera com a ensenya?

El sentit de l'esvàstica –un emblema mil·lenari oriental– es va capgirar el 1935 quan el règim nazi la va convertir en la bandera del Tercer Reich. La van elevar a icona d'una nova *religió* que va envair l'espai públic i privat dels alemanys i, progressivament, de la major part dels europeus. Els botxins la interpretaven com el símbol d'una utopia a assolir i les víctimes, com el pitjor dels malsons. Quan Armengol va començar a dibuixar caricatures per al Govern britànic, l'esvàstica es va erigir en la creu a derrotar, en el símbol de la idolatria que calia afeblir fins extingir-la. I el ninotaire s'hi va recrear.

## 4 Una estratègia per riure

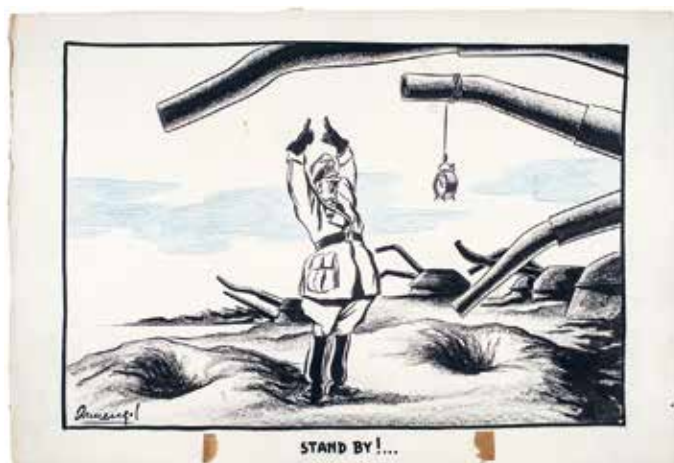
La sàtira no canvia cap estratègia militar, però serveix per burlar-se'n. Des del Londres que resistia, calia ridiculitzar el suposat geni militar prussià, hereu del general Clausewitz, per explicar que seria derrotat de manera indefectible. Aquest va ser el poder infinit d'Armengol: podia doblegar canons mentre que Hitler cantava victòria o trencar submarins *U-boot* sota les gèlides aigües de l'Atlàntic mentre que els nazis asseguraven que cada cop en tenien més. Era la batalla real interpretada sobre el paper dels diaris i les revistes pel ninotaire sota les ordres del Ministeri d'Informació britànic. Potser les indicacions rebudes eren fidels retrats de la realitat militar, o potser no del tot, però en els seus dibuixos els alemanys sempre perdien les batalles fent el ridícul.



**Mission fulfilled**  
('Missió aconpleta'),

c. 1942-1944

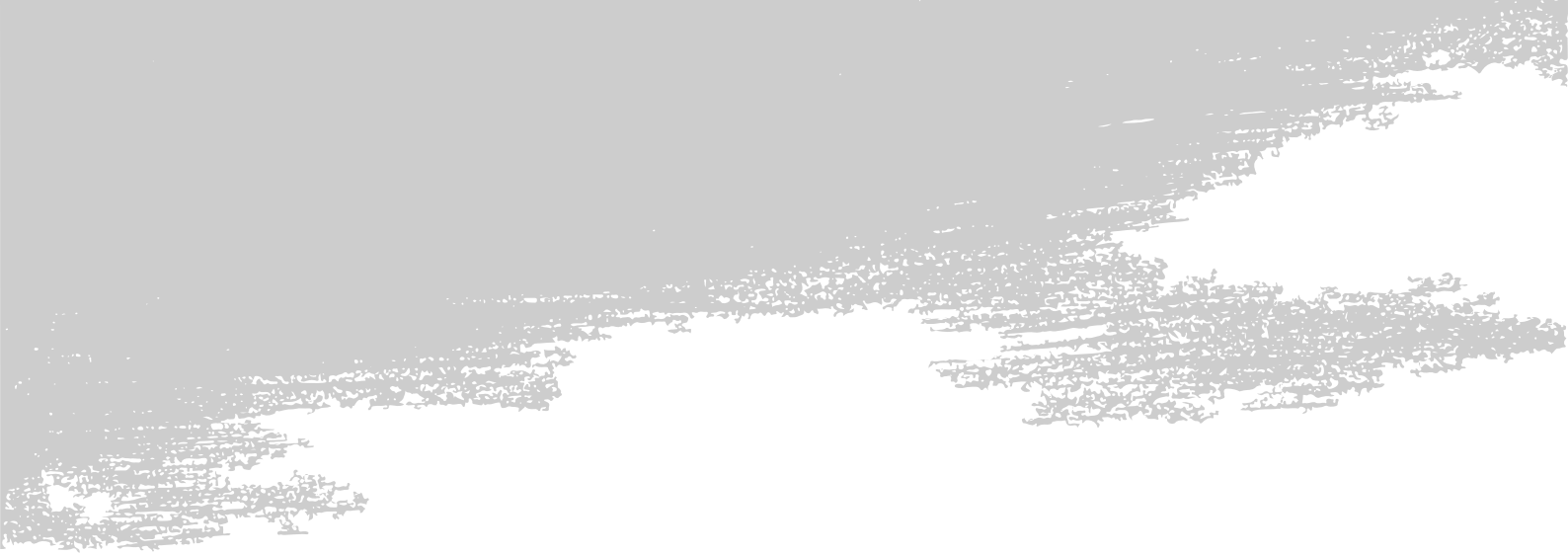
Col·lecció Família Armengol Gasull



**Stand by!...** ('Preparats!...'),

1944

Col·lecció Família Armengol Gasull



## 5 Morir sobre la neu russa

No hi ha espai per al dubte: Hitler serà derrotat a les grans extensions russes. És a l'Est, en el pretès espai vital del poble alemany, on seran assassinats milions de jueus i eslaus per la maquinària de mort nazi. Però en aquesta expansió, com Armengol dibuixa, entra en escena el fang, la neu i la memòria de Napoleó: derrotar la Unió Soviètica serà impossible.

Els tancs de la Wehrmacht s'estavellen als Urals i els soldats alemanys només poden esperar un destí: la mort. Encara hi ha més Est, i Armengol el caricaturitza: els Balcans, amb la seva complexitat. I molt més enllà de l'Est europeu, l'Extrem Orient: el Japó no es decideix a atacar els soviètics per la rereguarda com demana Hitler.

## 6 De Mickey Mouse a Wagner

La guerra també és cultural. Cap àmbit de les societats enfrontades queda fora del combat. Òpera, pintura, novel·les, dibuixos animats... la cultura serveix a Armengol per ridiculitzar el Tercer Reich. No hi falta Mussolini caracteritzat com el bufó del duc de Màntua al *Rigoletto* de Verdi o el quadre L'àngelus de Millet per evocar un cel de futura victòria. Hi veiem Roosevelt convertit en un gegantí Gulliver arrossegant la US Navy cap al «paradís» japonès, la mitologia germànica ridiculitzada en els nibelungs wagnerians o el Mickey Mouse de Fantasia transformat en un Hitler que hipnotitza el poble alemany com a escombres. I a les llambordes sagnants de Praga, el dibuixant s'avança al còmic negre actual.





**Retreta estratègica**  
 ('Retirada estratègica'),  
 ('Strategic retreat'),

c. 1943-1944

Stalin expulsa Hitler de territori soviètic.  
 Stalin expels Hitler from Soviet territory.

Col·lecció Família Armengol Gasull



**Floods in the Ruhr, floods in Warsaw...**  
 ('Inundacions al Ruhr, inundacions a Varsòvia'),  
 26 de maig de 1943

1944

Col·lecció Família Armengol Gasull



**Aren't you Christians?**  
 ('No sou cristians?'),  
 25 d'abril de 1943

Col·lecció Família Armengol Gasull

## 7 L'ombra de Bismarck

Quan va esclatar la Segona Guerra Mundial, només feia vint anys que havia acabat la Primera. Els protagonistes i les batalles de 1914-1918, així com la traumàtica gestió dels tractats de pau, eren presents en l'imaginari col·lectiu i en l'humor d'Armengol. Satiritzar l'ambició alemanya del passat era satiritzar la del present, i pel seu llapis desfilen el bigoti del kàiser Guillem II i la tomba del mariscal Paul Von Hindenburg, la batalla del Marne i el fundador del Segon Reich el 1871, el *canceller de ferro* Otto von Bismarck. Hi ha referents gloriosos alemanys, però sobretot, figures derrotades com acabarà sent el mateix Hitler.

## 8 Naufragi compartit

Sense pal·liatius, els *cartoons* d'Armengol disparen contra els amics del Tercer Reich. Primer, i amb contundència extrema, contra els col·laboracionistes francesos liderats pel decrèpit mariscal Pétain i el seu president de govern, Laval, a qui –vorejant el racisme– caricaturitza amb trets que l'aproximen a una fisonomia gitana. A l'altra banda dels Alps, dibuixa el dictador italià, Mussolini, com un infant beneït que juga a la guerra en un món de fantasia menystingut pels alemanys. I els japonesos? En fa sang dels seus dubtes i dels seus trets físics vistos pels occidentals.

## 9 Ni d'uns ni d'altres

La neutralitat té diferents intensitats, com la sàtira que Armengol aplica als països que intenten no mullar-se en la guerra. El més difícil és caricaturitzar la complexitat de cada cas. Saber com transmetre el paper dels que, potser, fan negoci amb la mort o que s'han salvat del drama per interessos dels contendents. La diplomàcia i la *realpolitik* esdevindran la clau per interpretar cada situació. Finlàndia, per exemple, una democràcia atacada pels soviètics primer, aliada dels nazis després i que, a darrera hora, es passarà al bàndol guanyador.

9

## 10 El captaire espanyol

Entre els milers de dibuixos que Armengol va produir per a les autoritats britàniques, l'artista català es va acabar trobant amb l'origen del seu periple vital, amb el seu dictador, que el va portar a aquella taula i aquella tinta: Francisco Franco. Com dibuixar-lo? Amb ràbia o amb menyspreu? El *Generalísimo* facilita les coses al ninotaire, que el dibuixa com un titella petit. Un enllustrador de botes a les mans d'aquell Hitler que l'ha elevat al poder a Espanya, o com un *militaret* que traeix el seu «mestre d'alemany» i corre darrere els britànics quan veu el Tercer Reich trontollar. Un Franco que tant els britànics –i americans– com els alemanys intenten decantar cap al seu bàndol i que aconseguirà sobreviure al desenllaç de 1945.

## 11 Moral esquarterada

Una guerra es guanya amb bales i moral, amb metralla i convenciment. Cal corcar l'enemic i reforçar el teu propi esperit. Així, Armengol mulla la seva sàtira en la implosió del Tercer Reich. Les columnes de la moral alemanya trontollen, tot ensorrant el discurs nazi liderat pel ministre de Propaganda, Goebbels, que definia Alemanya com totalment invencible. I el ninotaire es recrea en l'arrogància alemanya agenollada, les condecoracions desesperades d'última hora i la incapacitat per acceptar la derrota. Amb una població que no entén per què el seu Reich està perdent la guerra: «No érem una raça superior?»

## 12 Els límits de l'humor

Podem caricaturitzar ciutats bombardejades amb desenes de milers de víctimes? Podem dibuixar l'enemic com a carn picada, per fer-ne salsitxes? O mostrar-lo com un simi? On és el límit d'allò que podem dibuixar per convèncer-nos que el nostre bàndol és el correcte? La primera paradoxa és visual. Quan Armengol dibuixa humans crucificats a l'esvàstica, no vol fer riure, vol que reflexionem. Però ho dibuixa com si fos una caricatura: ens atansem al diari amb la mirada preparada per riure, i l'impacte ens fa dubtar. I segueixen infinites paradoxes perquè infinits eren els matisos i el dolor, i a ell li pagaven per fer-nos riure. Els seus *cartoons* són un territori fèrtil per a un debat que avui ens continua interpel·lant: on acaba la ironia i comença la crueltat?



**Sharing the umbrella**  
('Compartint paraigües'), 1943

Col·lecció Família Armengol Gasull



**Number one** ('Número u')

1943-1945

Col·lecció Família Armengol Gasull



**Between Purgatory and Hell**  
('Entre el Purgatori i l'Infern'),

c. 1943-1945

Col·lecció A. L. & P. A. Kiddey



## 13 Humor català sense aturador

Contractat pel Govern britànic, Armengol s'ha d'inventar de cop i volta un estil d'esmolat sàtira de guerra per a consumidors de països llunyans i maneres d'entendre el món diferents de la seva: mai no havia fet de caricaturista. En posar-s'hi, li veiem la influència de dos *cartoonists* amb qui va fer amistat, David Low i Stephen Roth. Però ell porta dins la potent herència de l'esmoladíssim humor gràfic català que va poder xuclar a *En Patufet*, *L'Esquella de la Torratxa*, *Papitu* o *El Be Negre*. Ell mateix reconeix aquest llegat a Londres en parlar de Feliu Elias, *Apa*. Un humor sense aturador que ell aplicarà a la Guerra Mundial: el Ministeri d'Informació britànic posava límits a l'humor contra l'enemic, i per això sorprèn que donessin tanta corda a la sàtira d'Armengol.

## 14 No foren Mil Anys

Els somnis de Hitler i la seva maquinària propagandística anunciaven un «Reich de Mil Anys», un predomini germànic sobre Europa que s'estendria pels segles. Però la realitat va escurçar la seva existència a dotze anys, tot i que el patiment causat sí que fou *mil·lenari*. És la contravictòria dibuixada en un sol moviment operístic: els soldats alemanys –més ninots que mai– travessant, espaordits, l'Arc de Triomf de París. La història es rebobina i allò que el 1940 era una desfilada de prepotència, ara, el 1944, és la representació gràfica de l'enfonsament del Tercer Reich. Els soldats de Hitler ja no tenen forces, ni convicció... ni dents. Al Führer només li queda l'apel·lació al miracle, a les armes màgiques que vol creure que canviaran el curs de la guerra. Primer, resistència. Després, ofensiva. I, al final, victòria, amb la V que



## 15 La victòria Aliada a tocar

Churchill ha exhibit des del primer moment. En els dibuixos d'Armengol tot és autoconvenciment i missatges en positiu per difondre'ls entre els lectors des d'Amèrica fins a Oceania. Només *els nostres* poden guanyar. La història els ha donat la raó i els Aliats –Gran Bretanya, els Estats Units i la Unió Soviètica– guanyaran la guerra. El mite nazi ha quedat despulat i la Guerra Freda ja s'insinua. És el final d'un combat de propagandes, un xoc de potències que han mobilitzat tota la seva capacitat de persuasió. S'acosta el final i tothom truca a la porta de les Nacions Unides acabades de néixer.

13

## 16 Un Reich en ruïnes

No és una metàfora: les ciutats del Tercer Reich han quedat arrasades per l'aviació angloamericana i Armengol dibuixa l'horror de Berlín o Dresden provocat com a resposta als bombardejos nazis sobre Varsòvia, Rotterdam o Coventry. S'ha de caricaturitzar com Alemanya és punida, el dibuix final d'una destrucció inassumible.

Abans de suïcidar-se, Hitler s'haurà de menjar, ara sí metafòricament, el seu *Mein Kampf*. Tots els seus somnis –malsons per a la resta del món– són escombrats, per molt que la propaganda nazi vociferi encara a un poble alemany convertit en zombi.

La darrera caricatura d'Armengol, el maig de 1945, és premonitòria: la justícia castigarà als alemanys pels seus crims contra la Humanitat.

# Coordenades essencials de la Segona Guerra Mundial

## 1939

**1 de setembre:** Alemanya envaeix Polònia

**3 de setembre:** França i el Regne Unit declaren la guerra a Alemanya. Comença la Segona Guerra Mundial a Europa

**17 de setembre:** la Unió Soviètica envaeix la Polònia més oriental

## 1941

**Febrer-març:** primers contactes entre Armengol i el Ministeri d'Informació britànic

**22 de juny:** Alemanya envaeix la Unió Soviètica

**7-8 de desembre:** els Estats Units declaren la guerra al Japó després de l'atac a la base de Pearl Harbor, Hawaii

16

## 1940

**Abril:** massacre de Katin, on els soviètics assassinen 10.000 soldats i civils polonesos

**Abril-juny:** batalla de Narvik a Noruega. M. Armengol hi participa com a soldat francès

**22 de juny:** França firma l'Armistici, la derrota, davant Alemanya

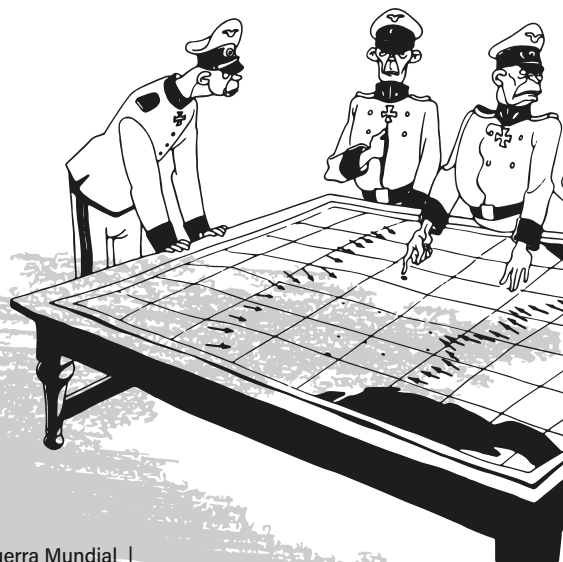
**Juliol-octubre:** batalla d'Anglaterra, entre la Luftwaffe alemanya i la RAF britànica, que resisteix

## 1942

**20 de gener:** en la Conferència de Wannsee, Alemanya planifica l'extermini de tots els jueus d'Europa

**9 de juny:** el Japó ocupa les Filipines i aconsegueix la seva màxima expansió al Sud-est asiàtic

**8 de novembre:** desembarcament angloamericà a l'Àfrica del Nord francesa



# Coordenades essencials de la Segona Guerra Mundial

## 1943

**2 de febrer:** el VI Exèrcit alemany es rendeix a Stalingrad

**Abril-maig:** aixecament del gueto jueu de Varsòvia que resisteix, armat, fins a ser esclafat pels alemanys

**10 de juliol:** les forces angloamericanes desembarquen a Sicília

**25 de juliol:** el Gran Consiglio del Fascismo destitueix i empresona el dictador Benito Mussolini

**8 de setembre:** Itàlia es rendeix als Aliats i queda dividida en dues zones, amb els alemanys al nord, on restituiran en el poder Mussolini

## 1944

**6 de juny:** desembarcament dels Aliats a Normandia

**1 d'agost:** l'ofensiva soviètica fa retrocedir les forces nazis fins a Varsòvia

**20-25 d'agost:** els Aliats alliberen París

## 1945

**27 de gener:** les tropes soviètiques alliberen el camp d'extermini nazi d'Auschwitz on han mort més d'un milió de persones, majoritàriament jueus

**28 d'abril:** Mussolini és executat pels partisans. El seu cadàver és exhibit al centre de Milà

**30 d'abril:** Hitler se suïcida al búnquer de la Cancelleria del Reich a Berlín amb les tropes soviètiques a tocar

**8 de maig:** Alemanya firma la rendició. La guerra acaba a Europa

**16 de maig:** el Ministeri d'Informació britànic dona per finalitzada la col·laboració d'Armengol

**6 i 9 d'agost:** bombardeigs nuclears nord-americans sobre Hiroshima i Nagasaki, al Japó





**Mario Armengol**  
(1909 -1995)

## Coordenades bàsiques d'una vida

---

### 1909

**17 de desembre:** neix Marian Armengol Torrella a Sant Joan de les Abadesses (Girona) en el si d'una família d'industrials del Vallès.

### 1928-1931

Estudia a Madrid i París.

### 1933-1936

Dissenya els seus primers treballs professionals per a publicitat.

### 1937

Marxa de Catalunya un any després d'iniciada la Guerra Civil. Es refugia a França.

---



# Coordenades bàsiques d'una vida

---

## 1938

**23 de novembre:** s'enrola a la Legió Estrangera Francesa amb el nom de Mario Hubert Armengol i el núm. de legionari 79376.

## 1940

És destinat a l'Àfrica del Nord francesa.

**Abril-juny:** participa a la batalla de Narvik com a soldat francès.

És repatriat cap a França.

**Juny:** arriba a Gran Bretanya on abandona la Legió Estrangera Francesa.

## 1941

Comença a treballar per al Ministeri d'Informació britànic i a publicar dibuixos a la revista dels belgues exiliats a Londres: *Message. Belgian Review*. Hi col·laborarà fins 1945.

## 1942

Publica el seu primer llibre recopilatori de *cartoons*, titulat *Thoose three*, amb pròleg del professor del Trinity College de Cambridge, i exiliat català, Josep Maria Batista i Roca. Col·labora a la revista dels exiliats francesos a Londres, *France: liberté, égalité, fraternité*. Participa a l'exposició 30 Catalan *Paintings* al Casal Català de Londres del qual és soci. Més tard dissenyarà la portada de la seva portaveu *Senyera*.

---

---

## 1943

Publica el seu segon llibre recopilatori de *cartoons*, titulat *According to Plan. Armengol's war cartoons*.

## 1945

**16 de maig:** el Ministeri d'Informació britànic prescindeix dels serveis d'Armengol. Refusa ofertes de treball per col·laborar a la premsa de Londres com a ninotaire.

## 1950-1960

Treballa com a publicista i dissenyador gràfic, entre d'altres, per al pavelló britànic de l'Exposició Universal de Brussel·les de 1958 i per a la BBC. Prossegueix la seva producció pictòrica

## 1961

Es nacionalitza ciutadà britànic.

## 1967

El seu gran conjunt escultòric *Brotherhood of Mankind* per al pavelló britànic de l'Exposició Internacional de Montreal, al Canadà, causa gran impacte.

## 1980

Retorna breument a la caricatura com a crítica al govern conservador de Margaret Thatcher.

## 1991

Es retira de l'art i el disseny.

## 1995

27 de novembre: mor a Nottingham (Gran Bretanya) sense que ell mateix reivindicqués mai la seva obra de *cartoonist* de guerra.

---



### Adolf Hitler (1889-1945)

Síntesi de mediocritat intel·lectual i d'encantador de serps capaç de mobilitzar les masses, el seu règim dictatorial i sanguinari va dur Alemanya a l'intent de dominar Europa amb una guerra d'agressió brutal (que va incloure l'Holocaust, el genocidi dels jueus, els gitanos, les massacres d'eslaus, etc.). Còctel de ressentiment nacionalista, demagògia antisemita, frustració personal i egolatria desmesurada, va encendre la metxa del pitjor conflicte vist mai. Derrotat, es va suïcidar d'un tret al cap el 30 d'abril de 1945.



### Francisco Franco (1892-1975)

Dictador que va assolir el poder gràcies, en bona part, a l'ajuda militar de l'Eix nazi feixista en el transcurs de la Guerra Civil espanyola. L'estiu de 1941 va disposar que Espanya participés en el Front de l'Est al costat dels nazis amb la División Azul, contingent de voluntaris dissolt l'octubre de 1943. *El Caudillo*, com també era conegut, va sobreviure a tot i es va mantenir en el poder fins a la seva mort, el 1975.



### Benito Mussolini (1883-1945)

Dictador italià entre 1922 i 1945, va ser fundador del feixisme. La seva participació a la guerra va anar sempre a l'ombra de les victòries nazis. Executat pels partisans antifeixistes l'abril de 1945, el seu cadàver va ser exhibit al centre de Milà.



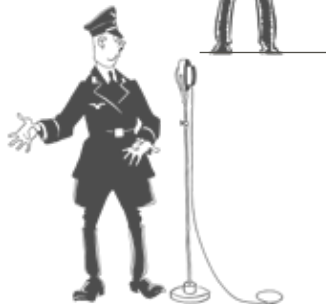
### Hermann Goering (1893-1946)

Va ser el segon jerarca del règim nazi alemany. Antic heroi de l'aviació a la Gran Guerra, egòlatra i espoliador d'art, va comandar la Luftwaffe. Sentenciat a la forca en els judicis de Nuremberg, va morir en ingerir una càpsula de cianur de potassi.



### Hideki Tojo (1884-1948)

Militar i primer ministre nipó al llarg de la guerra d'expansió japonesa al sud-est asiàtic. Ferm defensor de l'aliança amb els nazis, va ser sentenciat als judicis de Tòquio i executat a la forca.



### Heinrich Himmler (1900-1945)

Controlava totes les forces de seguretat del Reich i la xarxa de camps de concentració i extermini. Responsable de la mort de milions de jueus. Detingut pels Aliats, va morir en ingerir una càpsula de cianur de potassi.



## **Ióssif Stalin (1878-1953)**

Va ser el dictador sanguinari de l'únic estat comunista d'aleshores, i darrer responsable de l'*Holodomor*, la mort per fam de milions d'ucraïnesos (qualificada com a genocidi per part dels historiadors). Va ser aliat de Hitler el 1939 i enemic el 1941, després de la invasió nazi de l'URSS. La resistència soviètica, primer, i l'ofensiva, després, van determinar la derrota alemanya al Front de l'Est.



## **Pierre Laval (1883-1945)**

Ministre i cap del govern del règim dictatorial col·laboracionista francès, va esdevenir la figura més difamada per la seva fidelitat absoluta als ocupants alemanys. Va ser afusellat per la França Lliure per alta traïció.



## **Charles de Gaulle (1890-1970)**

De militar insubordinat va passar a líder de la França Lliure en un complex exili britànic. De general desconegut va esdevenir símbol de la Resistència contra els alemanys i president després de l'Alliberament de 1944.



## **Philippe Pétain (1856-1951)**

Heroi francès de la Gran Guerra i dictador de la França ocupada durant la Segona Guerra Mundial, va ser processat després de la victòria aliada. La seva condemna a mort pel col·laboracionisme del seu règim –dit de *Vichy*–, amb els crims nazis va ser commutada per cadena perpètua.



## **Winston Churchill (1874-1965)**

Amb un puro a la boca i la V de victòria a la mà, va esdevenir el símbol de la resistència britànica a l'hegemonia nazi a Europa com a primer ministre britànic des de juny de 1940 fins al final de la guerra.



## **Joseph Goebbels (1897-1945)**

Figura clau del nazisme per la seva capacitat d'idear un nou model de propaganda de masses, brutal i seductora alhora, es va suïcidar amb la seva esposa i els seus sis fills al búnquer de Hitler.



## **Franklin D. Roosevelt (1882-1945)**

President dels Estats Units durant la Gran Depressió, va declarar la guerra a Japó –i Alemanya– el 1941, després de l'atac a Pearl Harbor. Va morir per causes naturals les darreres setmanes de guerra.



## **FITXA DE L'EXPOSICIÓ**

# **TINTA CONTRA HITLER**

**Mario Armengol** **CARICATURISTA**  
**A LA SEGONA GUERRA MUNDIAL**

---

### **Organitza i produeix**

Museu Nacional d'Art de Catalunya  
amb la col·laboració de MuVIM, València

### **Comissaris**

Plàcid Garcia-Planas i Arnau Gonzàlez i Vilalta

### **Dates**

Del 7 d'octubre de 2025 a l'11 de gener de 2026

### **Espai**

Sala Temporal 1

---

# ACTIVITATS DE LES EXPOSICIONS

---

## Conferència inaugural

---

### *Armengol o els límits de l'humor en guerra*

Dimarts, 7 d'octubre de 2025, de 18 a 18.45 h, Sala Oval  
Conferència a càrrec dels comissaris de l'exposició,  
Plàcid Garcia-Planas i Arnau González Vilalta.

Entrada lliure i amb invitació. Aforament limitat.

---

## Presentació de l'exposició, a càrrec dels seus comissaris

---

### *Les claus de l'exposició 'Tinta contra Hitler'*

Dissabte, 11 d'octubre de 2025 11.30 h

Inclusa en el preu de l'entrada. Inscripció prèvia.  
Aforament limitat.

---

## Visites comentades

---

Dissabtes, de l'1 de novembre de 2025 al 10 de gener  
de 2026, 11.30 h, visites comentades a les exposicions  
en català, castellà i llengua de signes.

---

## Visites Art i compromís

---

### Calendari de visites al web del Museu Nacional

Inclusa en el preu de l'entrada. Inscripció prèvia.  
Aforament limitat.

---

## Visites d'autor

---

### *'Dibuixos del Museu Nacional' vistos per... Albert Martí Palau*

Dissabte 8 de novembre de 2025, 11.30 h  
Visita comentada a l'exposició a càrrec d'Albert Martí Palau,  
historiador de l'art i antiquari.

### *'Tinta contra Hitler' vista per... Òscar Dalmau*

Dissabte 22 de novembre de 2025, 11.30 h  
Visita comentada a l'exposició a càrrec d'Òscar Dalmau,  
comunicador audiovisual.

Preu entrada + 5 € Inscripció prèvia. Aforament limitat.

---

## Masterclass dibuix en temps de guerra

---

Diumenge, 14 de desembre 2025

*Masterclass* pública orientada a reflexionar sobre el dibuix  
en temps de guerra i els límits de la representació gràfica en  
contextos de conflicte.

En col·laboració amb l'Escola Joso. Gratuïta. Inscripció prèvia.  
Aforament limitat.

---

## Espai de mediació

---

L'exposició comptarà amb un espai de mediació i participació  
que convidarà el públic a explorar l'ofici i la pràctica de l'humor  
gràfic a partir dels continguts de la mostra i en diàleg amb el  
context actual. A més, l'espai incorporarà un vídeo amb microen-  
trevistes a il·lustradors i ninotaires contemporanis —com KAP,  
Flavita Banana, Riki Blanco, Maria Picassó i Oriol Malet—  
que hi comparteixen la seva experiència professional i el seu  
procés creatiu.

+MNAC  
CANAL

L'exposició s'estendrà també al món digital a través de la  
plataforma Canal+MNAC ([canal.mesmnac.cat](http://canal.mesmnac.cat)), on s'aniran  
publicant continguts expandits en format de vídeos, pòdcasts  
i blog. Aquest espai permetrà aprofundir en diferents vessants  
de la mostra amb propostes com les claus dels comissaris,  
les entrevistes als il·lustradors i el cicle de diàlegs en format  
pòdcast Guerra, periodisme i ninotaires, amb la participació de  
veus destacades del periodisme de conflicte i l'humor gràfic  
com Plàcid Garcia-Planas, John Carlin, KAP o Helena Pelicano.

---

## Aquesta exposició forma part del programa

---

*Art, guerra i memòria*

---

## Consulta'n les activitats

---







**MUSEU  
NACIONAL  
D'ART DE  
CATALUNYA**

**Oficina de premsa**  
Tel. 93 622 03 60  
[premsa@museunacional.cat](mailto:premsa@museunacional.cat)

Parc de Montjuïc  
Barcelona  
[www.museunacional.cat](http://www.museunacional.cat)  
X f i y

**Amb la col·laboració de**

**D**iputació  
**V** de València

Cultura

**MuVIM**  
Un museu diferent

**Un Museu compromès**



SR10-0004(2013)



**BIOSPHERE**  
committed entity



**Generalitat  
de Catalunya**



GOBIERNO  
DE ESPAÑA

MINISTERIO  
DE CULTURA



**Barcelona**  
Capital Cultural  
i Científica



**Ajuntament de  
Barcelona**

**BARCELONA  
CULTURA**